

RAAD VAN BEHEER
HOUDEN VAN HONDEN

‘Fairfok in de meest ultieme vorm’

ECGG werkt aan fokkerij-begeleidingsprogramma

In 2014 startte onder regie van de Raad van Beheer het Fairfok-programma, gericht op een gezonde en sociale Nederlandse hondenpopulatie. In dit programma werken verschillende partijen samen. De Faculteit Diergeneeskunde i.c. het Expertise Centrum Genetica Gezelschapsdieren (ECGG) levert een belangrijke wetenschappelijke bijdrage. Dierenarts-onderzoeker dr. Paul Mandigers was er van meet af aan bij: ‘De lat ligt hoog, en dat moet ook.’

Het Markiesje is één van de Nederlandse rassen waar het ECGG zich de komende tijd op wil richten. Eerder genetisch onderzoek bij dit ras leidde al tot mooie resultaten.

Wat vind je van het Fairfok-programma?

'Fairfok is heel ambitieus. De lat ligt hoog, en dat moet ook. Als je de Nederlandse hond echt gezond wilt maken, moet er fundamenteel iets veranderen. Binnen elk ras is wel iets aan de hand dat aangepakt moet en kan worden. Alle Fairfok-deelnemers hebben zo hun eigen belangen en stokpaardjes, maar die zijn over het algemeen goed te combineren.'

De Faculteit Diergeneeskunde is vanaf het begin bij Fairfok betrokken. Wat is jullie rol?

'Namens de Faculteit Diergeneeskunde namen aanvankelijk professor Jan Rothuizen en ik deel. Later werd Jan Rothuizen opgevolgd door dr. Hille Fieten. Onze rol is om vanuit onze deskundigheid bij te dragen aan een gezondere en sociale Nederlandse hond. Onze expertise betreft uiteraard specifieke kennis van de verschillende ziektebeelden – het correct herkennen – en in lijn daarmee de genetica daarvan. Wij proberen dus bij een ras de (erfelijke) ziekte gedetailleerd te beschrijven om vervolgens genetisch onderzoek te doen en oplossingen voor de aandoening te vinden.'

Kun je een mooi resultaat noemen?

'Een van de eerste projecten van het ECGG was de ontwikkeling van PETscan, een meetinstrument dat wordt gebruikt om de incidentie van schadelijke raskenmerken en erfelijke ziekten binnen gezelschapsdierenpopulaties in kaart te brengen. Het wordt toegepast door dierenartsen, waarbij tijdens het consult de diagnose van het dier op een gestandaardiseerde manier wordt vastgelegd en anoniem doorgestuurd naar de database van het ECGG voor epidemiologische analyses. Dit is de eerste belangrijke stap

*'We zijn al **ver** gekomen, nu moeten we doorgaan'*

Paul Mandigers is een veel gevraagd spreker. Hier in actie tijdens de Raad van Beheer Kennis Tour in 2017. Foto: Suzanne Verhagen.

om een idee te krijgen van de omvang van de problematiek in de Nederlandse gezelschapsdierenpopulatie. Eind 2018 komt PETscan 2.0 beschikbaar voor de dierenartsen. In dit systeem is de lijst met diagnoses enorm uitgebreid en krijgt de dierenarts ook informatie bij de verschillende diagnoses, bijvoorbeeld wat de beste manier is om de diagnose te stellen en of er een DNA-test voor de ziekte beschikbaar is.'

Zijn er nog andere ontwikkelingen gaande?

'Een andere belangrijke taak van het ECGG is het identificeren van nieuwe genmutaties die verantwoordelijk zijn voor erfelijke ziekten. Hiervoor kan dan een DNA-test ontwikkeld worden, die vervolgens kan worden ingezet in de fokkerij. Het is inmiddels gelukt een flink aantal ziektes in kaart te brengen en op te lossen. Denk aan het Markiesje en de Friese Stabij. Deze rassen zijn in samenwerking met de rasverenigingen doorgelicht door onderzoekers van Wageningen

Paul Mandigers is behalve wetenschapper ook liefhebber van honden. Hier op de foto met zijn Whippet 'Zoef' (5) en zoon Florian (11).

University & Research (WUR), waarna het ECGG de mutaties in beeld heeft gebracht. Op basis daarvan konden we de desbetreffende rasverenigingen goede fokadviezen geven. Maar wil je een ras echt helemaal gezond maken, dan is er toch meer nodig en moet je het ras veel breder bekijken.'

Zijn jullie daar ook mee bezig?

'Jazeker! Momenteel zijn we onder leiding van Hille Fieten bezig met de ontwikkeling van een 'fokkerij-begeleidingsprogramma' op basis van de complete gezondheidskaart van het Nederlandse Kooikerhondje. Hierin nemen we de mutaties mee die voor erfelijke gezondheidsproblemen zorgen, maar ook andere ziektebeelden en genetische diversiteit. Al deze gegevens zijn verwerkt in het programma, dat kan helpen de ideale partner te vinden. Je brengt de gegevens van het teefje in en vervolgens presenteert het programma een selectie aan reuen waar je op een gezonde en duurzame manier mee kunt fokken. Zo streven we ernaar dat de genetische variatie optimaal is en de ziekteincidentie van erfelijke aandoeningen zo laag mogelijk. Op die manier zorg je dat iedere volgende generatie Kooikerhondjes gemiddeld gezonder is dan de voorgaande. Ik zou zeggen: Fairfok in de meest ultieme vorm!'

Dat klinkt erg veelbelovend. Wanneer is het programma klaar?

'Het streven is om het programma in 2019 te gaan testen in de Kooikerhondjespopulatie. Voor de genotyperingen werken we samen met My Dog DNA, van Genoscooper Laboratorium en Royal Canin, beide onderdeel van het Mars-concern. Een andere partner is het bedrijf Poly-Knomics, zij zijn gespecialiseerd in software voor complexe genetische berekeningen, dus hebben we hen gevraagd de programmatuur te schrijven.'

Is het programma alleen op het Kooikerhondje gericht?

'Het Kooikerhondje is nu nog het pilot-ras waar we ons op richten. Maar als het programma eenmaal voor dat

'Op die manier zorg je dat iedere volgende generatie Kooikerhondjes gemiddeld gezonder is dan de voorgaande'

ras in orde hebben, rollen we het uit voor andere rassen. De eerstvolgende zal de Labrador Retriever zijn en we zijn nog met een aantal andere rasverenigingen in gesprek. Denk aan de Border Collie, Leonberger, Markiesje, Belgische Herder, Cairn Terrier enzovoort. Vooral de kleine populaties waarbinnen nog de meeste kans op herstel is, moeten we zo snel mogelijk aanpakken. Alle rasverenigingen die willen, kunnen zich als gegadigde aanmelden. Met name rassen die een sterk risico op genetische defecten hebben, raad ik aan zo snel mogelijk in beweging te komen.'

Hoe zijn de reacties binnen Fairfok?

'Alle partners ondersteunen het werk dat wij doen. Het ministerie van LNV en de Raad van Beheer zijn heel enthousiast over de eerste resultaten van het programma. Ik verwacht dat die steun alleen maar sterker zal worden als de eerste resultaten voor het Kooikerhondje beschikbaar komen en we het bewijs leveren dat het programma helpt om gezondere honden te fokken – denk aan een substantiële subsidie om het onderzoek meer vaart te geven. Dat zou enorm helpen.'

Hoe zie je de toekomst van Fairfok?

'We zijn al ver gekomen, nu moeten we doorgaan. Wat het fokkerij-begeleidingsprogramma betreft: uiteindelijk is het de bedoeling om dit wereldwijd beschikbaar te maken, zodat ook de internationale hondenpopulatie goed gebruikt kan worden om de genetische variëteit binnen de Nederlandse hondenrassen te vergroten. Dit is wel een grote uitdaging. Daarom starten we in eerste instantie met de Nederlandse rassen. Dat zijn in de regel kleine populaties die geen al te grote verspreiding over de wereld hebben. Daar vallen snel successen te behalen. Richting rasverenigingen spreek ik de hoop uit dat ze eventuele verschillen van inzicht willen overstijgen en het gemeenschappelijke doel - een gezonde en sociale Nederlandse hond - voor ogen willen houden. Dat bereik je alleen maar door samenwerking. Zo had ik onlangs gesprekken met de twee rasverenigingen voor de Belgische Herder. Daar kwam uit dat ze beide het belang onderschrijven en willen samenwerken om de problemen van het ras op te lossen. Dat is bemoedigend.'

Komt het fokkerij-begeleidingsprogramma ook beschikbaar voor de consument?

'In eerste instantie is hij bedoeld voor de

fokkerij, zodat men daar de beste matches kan maken. Zulke instrumenten bestaan allang in de fokkerij van landbouwhuisdieren. Daar gaat het om hoge productie, veel melk, veel vlees, enzovoort; bij ons gaat het om een sociale, gezonde hond, en iedere generatie wordt dat beter. Maar uiteindelijk zal hij ook omgebouwd kunnen worden voor gebruik door de consument. Een pupkoper kan daarbij informatie krijgen over de vraag of zijn of haar toekomstige pup verantwoord gefokt is. Zodoende verandert niet alleen het fokkerijlandschap, maar ook de markt. Daar weet de consument straks precies waar hij aan toe is.'

Heb je zelf honden?

'Ja, wij houden van honden - en katten. We hebben nu een Cairn Terrier en een Whippet - allebei rashonden. Daarvoor hadden we een Italiaans Windhondje, en daarvoor onder andere een Mechelse Herder, twee keer een Tervuerense Herder en een Schotse Herder.'

Heb je zelf weleens een nestje gefokt?

'Heel lang geleden heb ik een nestje gefokt met de Schotse Herder, maar dat heeft geen vervolg gekregen. Fokken vraagt heel veel tijd, en het is een enorme verantwoordelijkheid om het goed en zorgvuldig te doen - dat lukt niet naast een drukke baan als clinicus, onderzoeker en docent. Bovendien wil ik een onafhankelijk oordeel kunnen vellen over de fokkerij. Dat kan niet als ik zelf ook fokker ben.'

Ben je anders over rashonden gaan denken door Fairfok?

'Ik vind honden leuk en ik vind het leuk dat er veel verschillende rassen zijn. Maar dan moet je er wel zuinig op zijn. Dat draag ik al 35 jaar uit en daar blijf ik aan werken!' ■

In samenwerking met de rasvereniging kon genetisch onderzoek bij de Stabijhoun worden gedaan. Dat leidde tot goede fokadviezen.